

Keuze uit de aanwinsten

Afb. 1. PIETER JANSZ. (Amsterdam 1602 ?-1672).

Tobias en de engel.

Pen in bruin, penseel in grijs, over een schets in grafiet of zwart krijt, kaderlijn met de pen in donkerbruin, 201 x 156 mm.

Opm.: In het verleden is deze tekening beurtelings toegeschreven aan Gerrit Pietersz., Pieter Lastman en Jan van Bouckhorst. Het is echter een karakteristiek werk van Pieter Jansz., een leerling van Jan van Bouckhorst. De tekening dateert vermoedelijk uit de tweede helft van de jaren vijftig of uit de jaren zestig.

Herk.: Particuliere verz., Amsterdam; Veil. Sotheby, Amsterdam 21/22-11-1989, nr. 59 met afb.; Verz. R. Noortman, Maastricht; Geschenk van de heer R. Noortman te Maastricht, 1990 (inv. nr. RP-T-1990-21).

Afb. 2. JACOB CATS (Altona 1741-1799 Amsterdam).

Bezoek aan een bloemkwekerij: de maand april. Penseel in grijs en aquarel, 131 x 182 mm. In verso gesigneerd en gedateerd: *J. Cats inv et fec / 1791* en genummerd: *No 447*.

Opm.: De tekening behoorde oorspronkelijk tot een serie van twaalf met voorstellingen van de maanden. Geruime tijd na haar ontstaan, in de jaren 1805-1807, werd de reeks in prent gebracht door Isaac de Wit Jansz. J. P. Visser Bender ontwierp voor deze gelegenheid een titelblad. In het Amsterdams Historisch Museum worden de eerste schetsen voor de reeks bewaard. In het algemeen vertonen de definitieve versies geen grote verschillen ten aanzien van de ontwerpen. Bij de maand april is dit echter wel het geval: Cats' eerste ontwerp toont een boer, die zijn land bewerkt.

Tent.: *De verzameling van A. Schwarz*, Amsterdam (Rijksprentenkabinet) 1968 (cat. door J. W. Niemeijer), nr. 25; *Hollandse aquarellen uit de 18de eeuw in het Rijksprentenkabinet*, Parijs (Fondation Custodia) en Amsterdam (Rijksprentenkabinet) 1990-1991, nr. 15.

Herk.: Verz. mr. Jacob Helmol, Haarlem; Wellicht veil. A. Watering e.a., Amsterdam (C. F. Roos e.a.) 7/8-11-1866, Kunstboek C, nr. 25; Kunsth. P. Prouté, Parijs (cat. 1962, nr.

36 met afb.); Kunsth. B. Houtakker, Amsterdam (cat. 1963, nr. 15); Verz. A. Schwarz, Amsterdam; Aankoop van de erven A. Schwarz, via kunsth. R. M. Light, Santa Barbara, 1990 (inv. nr. RP-T-1990-12).

Afb. 3 en 4. David Joseph Bles ('s-Gravenhage 1821-1899).

Twee studies voor de familie-groep Van den Berch van Heemstede.

Potlood, 140 x 170 mm.

Links onderaan gesigneerd en gedateerd: *David Bles Ft Leiden Dec. 1846*. In verso geannoteerd: *freule Maria v.d. Berch v. Heemstede te Leiden. Studie voor het familieportretstuk*.

Potlood, 240 x 286 mm.

Links onderaan gemonogrammeerd: *DB*, rechts onderaan gedateerd: *Leyden Decemb. 46*. Met opgeplakt detail, gemonogrammeerd en gedateerd: *DB 47*.

Opm.: Op de kleine tekening zijn Jhr. Mr. Lambertus van den Berch van Heemstede en zijn dochttertje Maria afgebeeld, op het grotere blad diens schoonouders Roelants-Lewe van Middelstum met hun kleinzoon Egbert. Beide

tekeningen zijn voorstudies voor een 1847 gedateerde portretgroep (Mr. A. Staring, *De Hollanders thuis*, 's-Gravenhage 1956, p. 194, pl. LXIV). Mr. Jan Benjamin Roelants, die op de voorstudie met de arm op de stoel van zijn echtgenote geleund staat, heeft Bles op het schilderij zittend voorgesteld.

Tent.: *De verzameling van A. Schwarz*, Amsterdam (Rijksprentenkabinet) 1968 (cat. door J. W. Niemeijer), nr. 2. *Herk.*: Verz. A. Schwarz, Amsterdam; Aankoop van de erven A. Schwarz, via kunsth. R. M. Light, Santa Barbara, 1990 (inv. nrs. RP-T-1990-14 en 13).

Afb. 5. Annie Caroline Pontifex ('Charley') Toorop (Katwijk 1891-1955 Bergen). Jan Toorop in zijn atelier. Penseel in zwart en grijs, 810 x 790 mm. Rechts onderaan gesigneerd: *Charley Toorop*.

Opn.: Deze tekening, waarvan het bestaan tot nu toe niet bekend was, kan op grond van de verwantschap met ander werk omstreeks 1926 worden gedateerd. Jan Toorop is hier dus afgebeeld in zijn laatste levensjaren.

Herk.: Verz. Frans Deurvorst, Oosterbeek; Veil. Sotheby, Amsterdam 10-4-1990, nr. 20. Aankoop 1990 (inv.nr. RP-T-1990-23).

Afb. 6. Robert John Dunkarton (Londen 1744-voor 1817). Portret van een man, in driekwart naar links, borstbeeld. Pastel, ovaal 265 x 215 mm. Gesigneerd en gedateerd links onderaan: *R. Dunkarton/Pinxit. 1773*.

Opn.: De veronderstelling is geuit dat de geportretteerde de acteur John Henderson (1747-1785) zou zijn. Een pas-

telportret van Henderson, eveneens door Dunkarton en gedateerd 1776, bevindt zich in de National Portrait Gallery in Londen (K. K. Yung, *National Portrait Gallery, Complete Illustrated Catalogue 1856-1979*, Londen 1981, p. 268, nr. 1919 met afb.).

Herk.: Veil. Sotheby, Londen 10-7-1986, nr. 44, met afb.; Veil. Sotheby, Londen 16-11-1989, nr. 42, met afb.; Aankoop 1990 (inv. nr. RP-T-1990-7).

Afb. 7. William Henry Hunt (Londen 1790-1864).

Portret van de schilder James Holland (1799-1870). Olieverf op karton, ingelaten in een rand hardboard, 105 x 78 mm; met de latere rand 120 x 82 mm.

Opn.: Hunt oogstte tijdens zijn leven grote roem met zijn minutieus in water- en dekverf uitgevoerde stillevens en met zijn anekdotische genre- tafereeltjes. Het portretje van zijn vriend Holland geeft blijk van Hunts bedrevenheid in ook deze tak van de schilderkunst. Van James Holland bezit het Rijksprentenkabinet sinds 1989 een bijzonder mooie aquarel, een gezicht in Lynmouth in Devon.

Herk.: Kunsth. Martyn Gregory, Londen (Cat. 54, *An Exhibition of early English Watercolours and Drawings with some Oil Paintings by Watercolourists*, 1989, nr. 67, met afb.); Aankoop 1990 (inv. nr. RP-T-1990-9).

Afb. 8. Alexis-Nicolas Perignon (Nancy 1726-1782 Parijs). Gezicht in de tuinen van Arcueil.

Pen in grijs, penseel in waterverf en witte dekverf, over een schets in grafiet of zwart krijt, 158 x 318 mm.

Gesigneerd rechts onderaan

op de oude monture: *Perignon Fecit*.

Opn.: In de jaren veertig van de achttiende eeuw trokken tal van kunstenaars, onder wie Boucher, Natoire en Oudry, naar het park en de tuinen van het Château d'Arcueil ten westen van Parijs, om daar naar de natuur te tekenen. De tekening van Perignon is hoogstwaarschijnlijk een vroeg werk, ontstaan in de tweede helft van de jaren veertig; nadat de bezitter van Arcueil, de Prince de Guise, in 1747 was gestorven, raakte het domein al spoedig in verval.

Herk.: Kunsth. Thos. Agnew & Sons, Londen (cat. *Master Drawings & Sculpture*, 1989, nr. 12, met afb.); Aankoop met steun van de Rijksmuseum-Stichting, 1990 (inv. nr. RP-T-1990-6).

Afb. 9. Louis-Roland Trinquesse (? ca. 1746-ca. 1800 Parijs?).

Zittende jonge vrouw.

Rood krijt, 370 x 253 mm.

Opn.: Trinquesse heeft een groot aantal studies in rood krijt getekend van modieuze geklede jonge vrouwen ten voeten uit. Voor deze tekeningen poseerden drie verschillende modellen, die allen met name bekend zijn. Volgens Cailleux zou de tekening in het Rijksprentenkabinet Louise-Charlotte Marini voorstellen; de drie jongedames vertonen echter een zo grote onderlinge gelijkheid, dat het vaak onmogelijk is vast te stellen, wie van haar op een bepaalde tekening is afgebeeld.

Litt.: J. Cailleux, 'The drawings of Louis Roland Trinquesse', *The Burlington Magazine* 116 (1974), bijlage bij het februarinummer, pp. VIII en XIV (noot 42), afb. 29 en 34 (detail).

Tent.: Vestier, Colson, Trinquesse, Dijon (Musée des Beaux-Arts) 1969, nr. 73; *Sanguines, dessins français du dix-huitième siècle*, Parijs/Genève (Galerie Cailleux) 1978, nr. 57, met afb.

Herk.: Verz. Charles Molinier (Toulouse 1845-1910), volgens Cailleux; Veil. Parijs (Galerie Charpentier) 6-4-1957, nr. 13, met afb.; Verz. Cailleux (merk rechts onderaan); Veil. Parijs (Drouot) 28-3-1990, nr. 13, met afb.; Geschenk van de Rijksmuseum-Stichting en van de heer R. Noortman te Maastricht, 1990 (inv. nr. RP-T-1990-37).

Afb. 10. JEAN GOURMONT I (werkzaam tussen 1506 en 1551 in Lyon en Parijs). Liggend kind in een zuilen-galerij.

Gravure, rond, doorsnede 137 mm.

Opm.: Deze architectuurfantasia met zijn merkwaardige ruimtelijke sfeer is een van de mooiste gravures in het 29 nummers tellende prentœuvre van Jean Gourmont. De uiterst verfijnde techniek is kenmerkend voor de meester die vertrouwd moet zijn geweest met het werk van Italiaanse graveurs als Marcantonio Raimondi.

De voorstelling sluit thematisch aan bij die van de putto met het doodshoofd. In variatie daarop heeft het Vanitas-motief hier gestalte gekregen door de zorgvuldig gegroepeerde brokstukken op de voorgrond, temidden waarvan het kind is gezeten.

Litt.: Bartsch IX, p. 148, nr. 14; A. Linzeler, *Bibliothèque Nationale 'Inventaire du Fonds Français' Graveurs du XVIIe siècle*, Parijs 1932, I, p. 440, nr. 16; H. W. Janson, 'The putto with the death's head', *Art Bulletin* 19 (1937), p. 439, noot 65.

Herk.: Verz. Friedrich August II, Koning van Saxon (Lugt 971; in verso het oude inventarisnummer 14309); Veiling C. G. Boerner, Leipzig 8/9-11-1932, nr. 374; Kunsth. C. G. Boerner, Düsseldorf (Neue Lagerliste 8, 1953, nr. 160); Kunsth. C. G. Boerner, Düsseldorf (Neue Lagerliste 95, 1990, nr. 26). Aankoop uit het F. G. Waller-Fonds, 1991 (inv.nr. RP-P-1991-1).

Afb. 11-16. ISAAC DUCHEMIN (werkzaam in de tweede helft van de zestiende eeuw in Brussel en Keulen) naar WILLEM DANIELSZ. VAN TETRODE (Delft ? ca. 1525-vóór 1588).

De geseling van Christus, ca. 1575, reeks van zes gravures, elk ca. 511 × 316 mm.

Opm.: Deze zes zeer zeldzame gravures geven een *Geseling van Christus* weer van de beeldhouwer Willem Danielsz. van Tetrode. De reeks stamt uit ca. 1574-75 en vormt daarmee een vroeg voorbeeld van in prent verschenen eigentijdse sculptuur.

De drie figuren uit de beelden-groep zijn steeds vanuit twee verschillende hoeken gezien waarbij het er de graveur om te doen was de plasticiteit van het kunstwerk te benadrukken. Hoe trouw de prenten de gebeeldhouwde groep volgen blijkt bij vergelijking van Christus aan de geselzuil met de bronzen versie die in het Kunstgewerbemuseum in Keulen wordt bewaard (cat.tent. *Kunst voor de beeldenstorm*, nr. 358). Bij een van de beulsknechten heeft de tekenaar of de graveur zich vergist omdat de karwats zowel in het voor- als het achteraanzicht door het lichaam van de beul wordt overlapt terwijl zijn werktuig een van de twee keren zichtbaar had moeten zijn.

De nieuw verworven prent met het vooraanzicht van deze figuur (Hollstein 6) bleek een onbeschreven, nog niet gekuiste staat te zijn waarop het geslachtsdeel zichtbaar is dat in een latere staat zou worden bedekt.

Litt.: Hollstein XXIX, pp. 202-203, nrs. 1-6; cat.tent. *Kunst voor de beeldenstorm*, Amsterdam (Rijksmuseum), 1986, nrs. 357.4.6; J. Nijstad, 'Willem Danielsz. van Tetrode', *Nederlands Kunst-historisch Jaarboek* 37 (1986), p. 272, nr. 15. *Herk.:* Kunsth. P. Prouté, Parijs (cat. Géricault, 1990, nr. 116). Aankoop uit het F. G. Waller-Fonds, 1990 (inv.nrs. RP-P-1990-213-218).

Afb. 17. SUZUKI HARUNOBU (1725-1770?).

Vrouw en meisje in de sneeuw met een grote sneeuwbal, ca. 1765.

Kleurenhoutsnede, 290 × 213 mm.

Getekend rechts: *Suzuki Harunobu gwa.*

Opm.: Deze houtsnede vormt de rechter helft van een dip-tiek waarvan het andere deel zich al sinds 1969 in het Rijksprentenkabinet bevindt (afb. en cat. *The age of Harunobu, early Japanese prints c. 1700-1780*, Amsterdam (Rijksprentenkabinet), 1977, nr. 63. Hoewel er andere hout-sneden met hetzelfde thema bestaan (*ibid.* afb. ad 63 en cat.tent. *L'Age d'or de l'estampe japonaise*, Orléans, Caen en Rouen 1985-1986, nr. 49) is dit vooralsnog de enige beschreven afdruk van deze versie naar ontwerp van Suzuki Harunobu. De kunstenaar beperkte zich in de compositie tot het allernoodzakelijkste maar hij had wel oog voor een detail als het warm blazen van de handen door het

meisje links. Een deel van de gewaden gaat schuil achter de reusachtige sneeuwbal die niet door middel van een contourlijn is aangeduid maar door de ronde vorm die door de kinderhanden wordt omvat uit te sparen.

Herk.: Verz. mevr. T. Strauss-Negbauer, Berlijn (Lugt 2495a); Veiling P. Cassirer, Berlijn 5/6-6-1928, nr. 155; Kunsth. H. Egenolf, Düsseldorf. Aankoop uit het F. G. Waller-Fonds, 1990 (inv.nr. RP-P-1990-400).

Afb. 18-23. JEANNE DENY (geboren 1749) NAAR JEAN (-BAPTISTE) PILLEMENT (Lyon 1724-1806 Lyon).

Reeks van zes ornamentprenten met chinoiserieën, ca. 1770.

Etsen, 242 × 164 mm. Genummerd in de rechterbovenhoek 47-52.

Opschrift op het titelblad *RECUEIL des TENTES Chinoises Inventées, et Dessinées, par Jean PILLEMENT, première Peintre du Roy de Pologne. Se vendent chez le Pere et Avaulez A Paris.*

IIde staat (2).

Opm.: Als pleitbezorger van de *style chinois* maakte Pillement sinds de jaren vijftig van de 18de eeuw ontwerpen voor ornament in oosterse trant die aanvankelijk door hemzelf in prent werden gebracht. Deze *Tentes Chinoises* dateren van omstreeks 1770, de tijd dat de kunstenaar Jeanne Deny diverse reeksen naar Pillement vervaardigde. Door de plaatsing in het vlak en door het ontbreken van een bodem hebben de constructies nog het meest weg van fantastische gevaarten die door de ruimte zweven. Voor een zeer verwante serie, het *Deuxième Cahier de six Baraques Chinoises*, ook door Deny geëit,

bezit het Rijksprentenkabinet vier getekende ontwerpen in krijt door Pillement (cat.tent. *Franse tekenkunst van de 18de eeuw uit Nederlandse verzamelingen*, Amsterdam 1974, nrs. 90a-b).

Litt.: D. Guilmar, *Les maîtres ornemanistes*, Parijs 1880, p. 189; *Katalog der Ornamentstich-Sammlung der Staatlichen Kunstbibliothek Berlin*, New York 1958, nr. 449; M. Roux, *Bibliothèque Nationale, Inventaire du Fonds Français. Graveurs du XVIIIe siècle*, Parijs 1951, VII, p. 8, nr. 4.

Herk.: Kunsth. La Sirène, Parijs (cat. *Ornements Architecture*, 1990, nr. 1093). Aankoop uit het F. G. Waller-Fonds, 1990 (inv.nr. RP-P-1990-306-311).

Afb. 24. JEAN-FRANÇOIS JANINET (Parijs 1752-1814 Parijs) naar CLAUDE HOI. (Dijon 1750-1817 Dijon).

Madame Dugazon als Nina in *Nina, où la Folle par Amour*, 1787. Kleurenaquatint van vier platen, 428 × 316 mm.

Getekend op een steen in de voorstelling: *Hoin pinc.*

In de marge: *hoin pinxit, Janinet sculp. 1787.* en: *NINA. Hélas! hélas! Le bien aimé ne revient pas.*

Met het adres: *A Paris chez Janinet, rue Haute-Feuille, No. 5. Et chez Esnauts et Rappilly, rue St. Jacques, à la Ville de Coutances, No. 259 Avec Priv. du Roi.*

Opm.: In het *Journal de Paris* verscheen op 15 april 1788 een aankondiging voor de publicatie *Costumes et Annales des Grands Théâtres de Paris, en figures au Lavis coloriées...* door Jean-Charles le Vacher de Charnois. Daarin zouden portretten van acteurs en actrices verschijnen in momentopnamen uit

beroemde toneelstukken, met het accent op aankleding en kostuum. Hier zien we de actrice Madame Dugazon in de rol van Nina in het gelijknamige stuk van Marsollier de Vivetières vergeefs wachten op de terugkeer van haar geliefde. Janinet slaagde er in de glimmende stof van de japon overtuigend te suggereren terwijl de groene achtergrond met het vergezicht en de poort, zoals de bedoeling was, nadrukkelijk een geschilderd theaterdecor in rococostijl zijn gebleven.

Litt.: M. Hébert en Y. Sjöberg, *Bibliothèque Nationale, Inventaire du Fonds Français, Graveurs du XVIIIe siècle*, Parijs 1973, XII, pp. 34-35, nr. 69. *Herk.*: Kunsth. A. Laube, Zürich. Aankoop uit het F. G. Waller-Fonds, 1990 (inv.nr. RP-P-1990-212).

Afb. 25. THOMAS STOTHARD (Londen 1755-1834 Londen). *The Lost apple*, 1803. Penlitho, 320 × 226 mm.

Getekend linksonder: *Th Stothard del*

en opschrift: *The lost apple.*

Opm.: Deze anekdotische litho verscheen in 1803 in Londen bij de gebroeders Johann Anton en Philipp André, Buckingham Place No. 5, als onderdeel van de map *Specimens of Polyautography*. Die uitgave geldt als de vroegste poging om werk van gerenommeerde kunstenaars door middel van Senefelders lithografeermethode te verspreiden. Behalve van de minder bekende Thomas Stothard bevat de map ook bladen van Benjamin West, Heinrich Fuseli en James Barry. De meeste kunstenaars wisten de mogelijkheden van de nieuwe techniek nog niet volledig uit te buiten en hielden vast aan *vervolg op blz. 398*

2

David Bles - 1/2
Leiter, Dec. 1846.

3

4

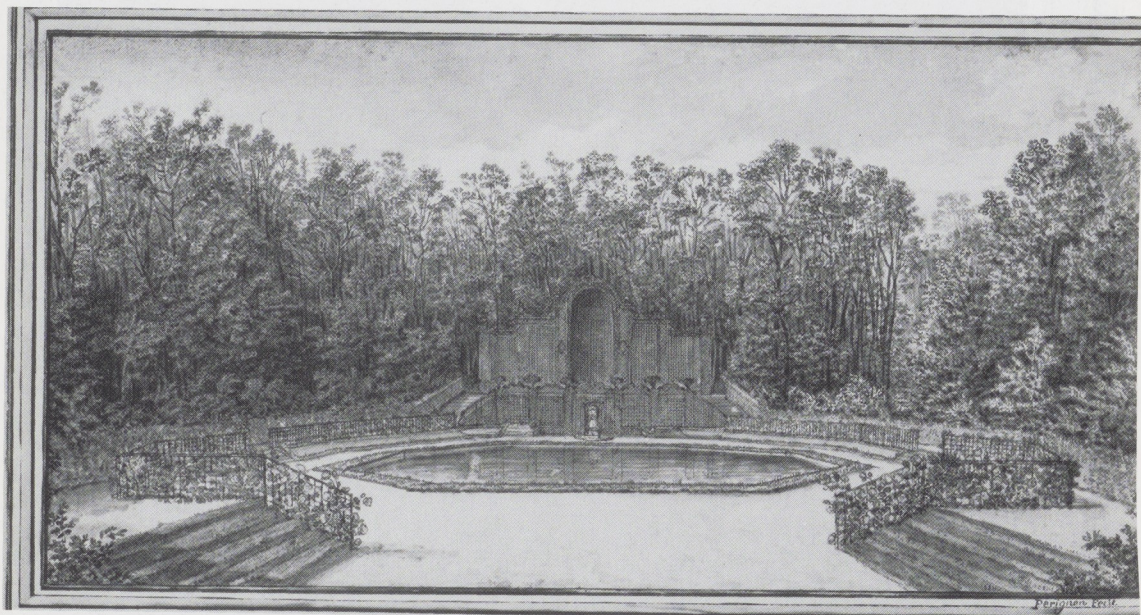

5

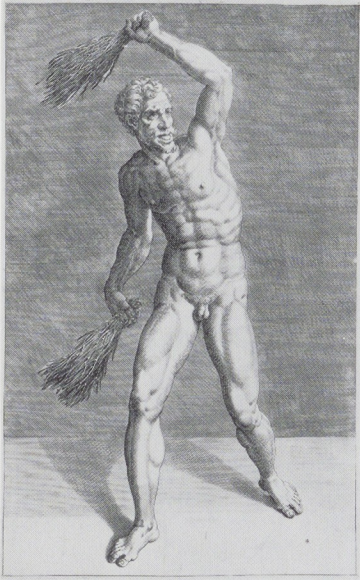
7

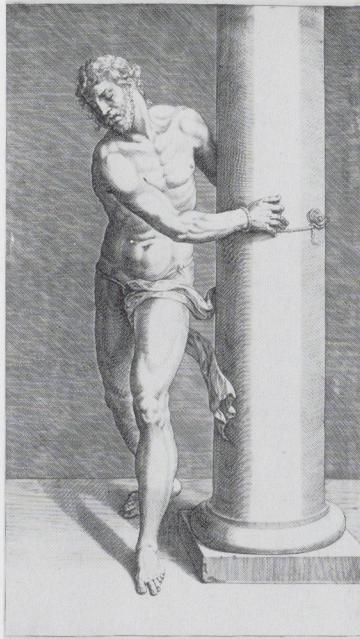
8

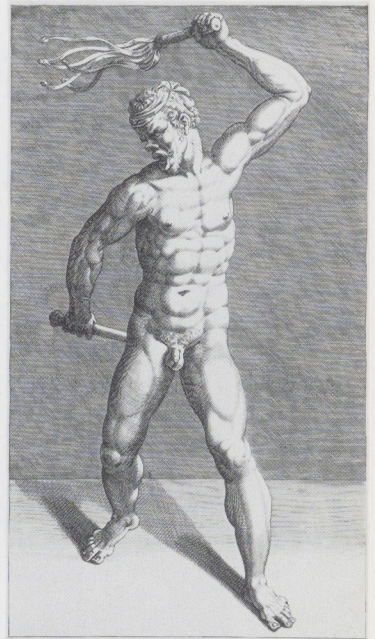

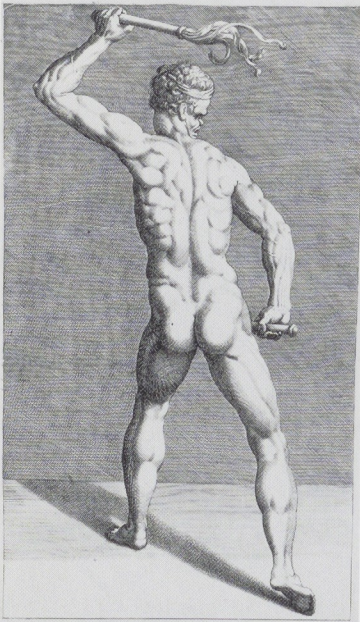
11

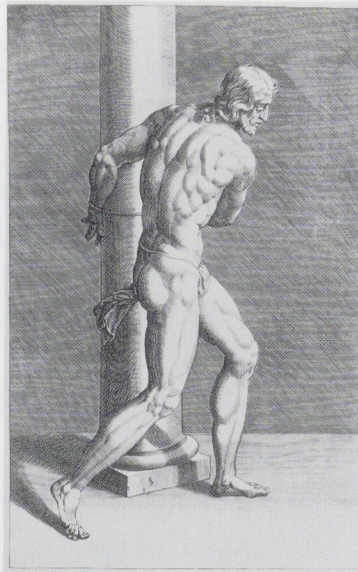
12

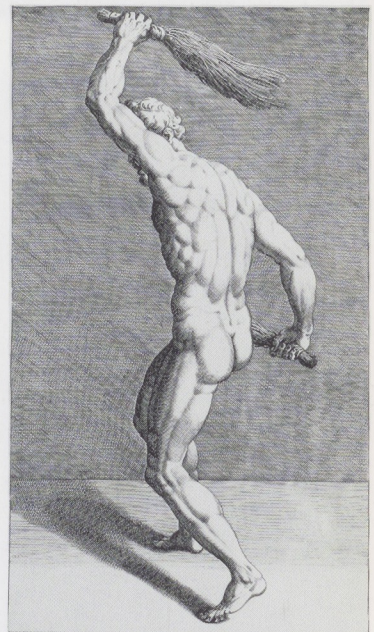
13

14

15

16

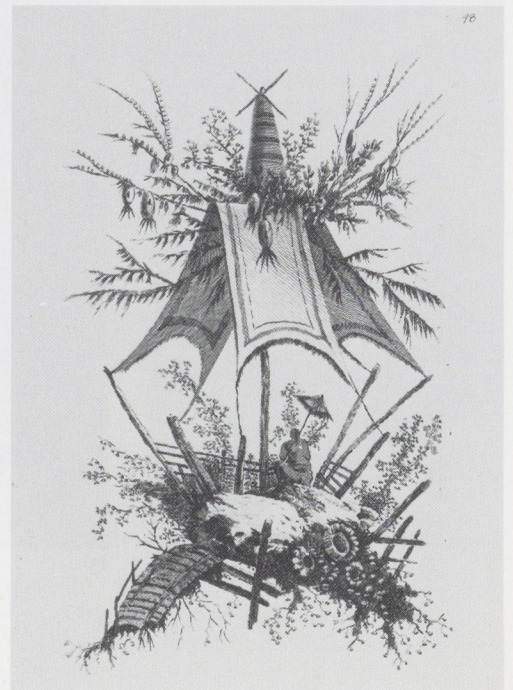
17a

17

18

19

20

21

22

23

Hélas! hélas!

Janinet sculp. 1785

NINA.

Hélas! hélas!
Le bien aimé ne revient pas.

A Paris chez Janinet, rue Haute-Feuille, N° 3.

Et chez Ehnants et Rapilly, rue St Jacques, à la Ville de Contance, N° 229.

Avec Priv. du Roi.

26

27

28

29